

Aprobat
Consiliul de administrație
Centrul Educațional PRO DIDACTICA

22 ” martie ” 2022

Centrul Educațional PRO DIDACTICA

**CURRICULUM
DE FORMARE CONTINUĂ A CADRELOR DIDACTICE
la disciplina
PORTOFOLIUL ȘI PROIECTUL ÎN ABORDAREA
DIDACTICII MODERNE**

AUTORI:

Tatiana Cartaleanu, dr., conf. univ.

Olga Cosovan, dr., conf. univ.

Angela Tomiță, prof. GDS

CHIȘINĂU, 2022

I. PRELIMINARII

Cadrelor didactice din învățământul general și cel profesional tehnic care au parcurs programul *Lectură și scriere pentru dezvoltarea gândirii critice* și au manifestat interes pentru instruirea continuă Centrul Educațional *Pro Didactica* le propune un program de formare aprofundată în raport cu două instrumente de evaluare moderne: **portofoliul** și **proiectul**. Necesitatea de a fi fost instruit în domeniul dezvoltării gândirii critice se explică prin faptul că astfel cursanții se află aproximativ egali la linia de start, operează cu aceiași termeni și au o viziune formată instituționalizat asupra tendințelor de ultimă oră în didactica disciplinelor școlare.

Prezentul curriculum urmărește formarea deprinderilor de conceptualizare a demersului didactic și de aplicare a portofoliului (de acumulare și de evaluare) și proiectului (de învățare, de evaluare, de prezentare^{*1}) – fapt care presupune implicarea profesorilor într-un sistem de traininguri axate pe obiective clare și realizate prin tehnici adecvate. Numai astfel am putea să avem expectanțe înalte în raport cu gradul de apropiere a metodologiei care i-ar asigura absolventului deprinderi de monitorizare a propriei experiențe de învățare, un portofoliu elocvent de evaluare în preajma examenului de calificare* și un portofoliu de prezentare la momentul angajării*. În cazul ambelor instrumente, este crucială și decisivă viziunea sistemică a instituției – și, derivată de aici, a fiecărui cadru didactic – asupra tramei educaționale pe care o parcurge elevul și colaborarea tuturor celor implicați în vederea atingerii finalităților stipulate de curriculum.

Premisele care asigură succesul acestui sistem de traininguri sunt: (1) experiența amplă a Centrului Educațional *Pro Didactica* în elaborarea actelor normative curriculare și promovarea instruirii modulare în învățământul profesional tehnic*; (2) dotarea Centrului și asigurarea metodică prin publicațiile aferente, inclusiv o carte editată în sprijinul formatorilor și formabililor; (3) tradiția de colaborare a Centrului cu școlile profesionale din Republica Moldova, în diverse proiecte, inclusiv de instruire continuă a cadrelor didactice*.

II. REPERE CONCEPTUALE

Concepția acestui curs de formare continuă a cadrelor didactice de la treapta gimnazială, liceală sau din învățământul profesional tehnic se sprijină pe 3 module de bază: I. Portofoliul în rețeaua instrumentelor de evaluare. II. Proiectul ca metodă de învățare și de evaluare. III. Trama formării competențelor-cheie și a competențelor profesionale. Fiecare dintre aceste subiecte devine un modul de formare, cu durata de 3 zile / 24 de ore de contact direct + 1 zi de follow-up, cu prezență fizică sau on-line, la care se asimilează și se exersează cele mai importante aspecte ale aplicării instrumentelor respective pentru formarea și dezvoltarea instituționalizată a competențelor profesionale.

---

¹ Asteriscul (*) marchează momentele care vizează în mod special învățământul profesional tehnic.

Cursul **Portofoliul și proiectul în abordarea didacticii moderne** este adresat cadrelor didactice care activează în învățământul general și profesional tehnic. Formatorii urmează să promoveze consecvență în proiectarea strategică a activităților didactice care vizează domeniile *cunoaștere, înțelegere, aplicare, analiză, sinteză* și *creație*. Aceste obiective vor implica adiacent competențele de comunicare: discuția în cadrul grupului/echipei; dialogul cu clienții*; utilizarea terminologiei domeniului și argumentarea unui punct de vedere.

Dată fiind situația atestată în școlile profesionale din Republica Moldova (ne referim la specificul traseelor individuale de formare a cadrelor care predau modulele de meserie), cursul are un pronunțat caracter inovator și, prin subiectele abordate, consolidează pregătirea didactică a acestora*.

Cursul se edifică și se sprijină pe direcțiile prioritare în didactica modernă, vizând predarea, învățarea și evaluarea, și presupune implicarea pleneră a cursanților în cadrul activităților de training și în realizarea sarcinilor individuale, sincron și asincron, indiferent dacă formarea se desfășoară cu prezența fizică sau on-line. Temele de casă, realizate în intervalul dintre module, sunt prezentate personal și debriefate în prima sesiune din modulul următor sau la sesiunea de follow-up din final. Impactul acestui program de formare va fi mai puternic dacă instituția va delega mai mulți profesori, care vor deveni persoanele-resursă ale promovării programului și astfel vor asigura un parcurs firesc spre acumularea lucrărilor de portofoliu sau implementarea învățării și evaluării prin proiecte.

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Forma de învățământ (zi, f/f, la distanță)	Denumirea disciplinei	Semestrul / luna	Ore total:				Evaluarea	
			Total	Inclusiv				
				C	S	L		LI
	Portofoliul și proiectul în abordarea didacticii moderne		300	20	55		225	Sesiune de follow-up

UNITĂȚI DE CONȚINUT ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

	Unități de conținut	Nr. ore
I.	Portofoliul în rețeaua instrumentelor de evaluare Tipuri de portofolii. Structura portofoliului. Piese de portofoliu versus instruirea modulară. Strategii de evaluare a portofoliului. Criterii de evaluare a diferitelor produse de portofoliu. Referențialul de evaluare pentru portofoliu. Portofoliul în formarea profesională.*	24/96
II.	Proiectul ca metodă de învățare și de evaluare Proiectul ca formator de competențe.	24/96

	Tipologia proiectelor. Dezvoltarea creativității prin proiecte. Strategii și finalități ale metodei proiectului. Competența de comunicare versus proiectul elaborat de elev.	
III.	Trama formării competențelor-cheie și a competențelor profesionale* Stiluri de învățare. Proiectul: aspecte de evaluat. Evaluarea comportamentului în proiectele individuale. Structurarea și formularea sarcinilor pentru portofoliu. Evaluarea externă a portofoliului.*	24/96
	Prezentarea probelor de evaluare finală	3/12
	Total:	75/300

IV. OBIECTIVE ȘI CONȚINUTURI

I. Portofoliul în rețeaua instrumentelor de evaluare ✓ Tipuri de portofolii. Structura portofoliului. ✓ Piese de portofoliu <i>versus</i> instruirea modulară. ✓ Strategii de evaluare a portofoliului. ✓ Criterii de evaluare a diferitelor produse de portofoliu. ✓ Referențialul de evaluare pentru portofoliu. ✓ Portofoliul în formarea profesională.*	
Obiective	Unități de conținut
1) Determinarea relației fiecărui cursant cu portofoliul ca metodă de învățare și de evaluare. 2) Elaborarea unor repere conceptuale comune versus utilizarea portofoliului de acumulare. 3) Stabilirea structurii obligatorii și a variabilelor pentru portofoliul aplicat în instruirea modulară/pe unități de învățare. 4) Examinarea modalităților de evaluare a pieselor de portofoliu. 5) Extinderea repertoriului didactic personal al fiecărui cursant. 6) Motivarea pentru aplicarea (rațională) a portofoliului în procesul de învățare și evaluare.	<ul style="list-style-type: none"> • Instrumente de evaluare. • Tipuri de portofolii. Structura portofoliului. • Argumentarea necesității aplicării portofoliului în didactica modernă. • Structura portofoliului. • Piese de portofoliu versus instruirea modulară/pe unități de învățare. • Portofoliul profesorului. • Strategii de evaluare a portofoliului. • Criterii de evaluare a diferitelor produse de portofoliu. • Referențialul de evaluare pentru portofoliu. • Soluționarea problemelor complexe de evaluare a portofoliului. • Lecții-model cu aplicarea tehnicilor: <i>Întotdeauna/Niciodată, Imaginația ghidată, Roata, Freewriting, Conspectul vizual, Argument în 4 pași, Dialogul controlat, Colțuri, Discurs argumentativ, Diagrama Venn, Mind map, Check-list, Pagina de jurnal,</i>

	<p><i>Studiu de caz, Generalizarea categorială, Discuție la manej, Asocieri libere/forțate, Acumulare, Explozie stelară, Graficul T, Graficul conceptual, SINELG, Rezolvare de probleme, Asalt de idei, FRISCO, Termometrul emoțional ș.a.</i></p>
<p>II. Proiectul ca metodă de învățare și de evaluare</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Proiectul ca formator de competențe. ✓ Tipologia proiectelor. ✓ Dezvoltarea creativității prin proiecte. ✓ Strategii și finalități ale metodei proiectului. ✓ Competența de comunicare versus proiectul elaborat de elev. 	
<ol style="list-style-type: none"> 1) Familiarizarea cu tipologia proiectelor care sunt aplicabile drept metodă de învățare și de evaluare, inclusiv în învățământul profesional. 2) Examinarea valențelor proiectului ca formator de competențe-cheie, competențe profesionale* și competențe pentru sec. al XXI-lea. 3) Analiza strategiilor de aplicare a metodei proiectului. 4) Elaborarea sarcinilor de proiecte în contextul <i>intenție – idee – item – produs – criterii de evaluare</i>. 5) Estimarea posibilității de a dezvolta creativitatea și competența de servire a clientului prin proiecte.* 6) Motivarea pentru aplicarea eficientă și rațională a proiectului în procesul de învățare și evaluare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Proiectul ca metodă de învățare și de evaluare. • Proiectul ca formator de competențe. • Tipologia proiectelor. • Dezvoltarea creativității prin proiecte. • Pași de urmat în proiectul de învățare. • Strategii și finalități ale metodei proiectului. • Servirea clientului privită drept competență.* • Competența de comunicare versus proiectul. • Lecții-model cu aplicarea tehnicilor: <i>Grila lui Quintilian, Rezumate, Ghicește obiectul, Brainstorming, SMPR, Lectura analitică, Rezolvare de probleme, Mozaic, Acumulare, Discuție la manej, Secvențe contradictorii, 6 Cum?, Studiu de caz, Acvariu, Lectură împotriva ș.a.</i>
<p>III. Trama formării competențelor-cheie și a competențelor profesionale*</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stiluri de învățare. • Proiectul: aspecte de evaluat. • Evaluarea comportamentului în proiectele individuale. • Structurarea și formularea sarcinilor pentru portofoliu. • Evaluarea externă a portofoliului. 	
<ol style="list-style-type: none"> 1) Construirea tramei de formare a competenței. 2) Înțelegerea rolului pe care îl joacă formarea pe unele domenii de competență (lectura, scrierea, calculul, mișcarea, 	<ul style="list-style-type: none"> • Trama formării competențelor. • Stiluri de învățare. • Proiectul: aspecte de evaluat (produsul, procesul, colaborarea, cooperarea, inteligența emoțională).

<p>rezolvarea de probleme).</p> <p>3) Dezvoltarea capacităților individuale ale elevilor și a creativității prin sarcini de proiect.</p> <p>4) Listarea aspectelor evaluabile ale proiectului individual sau de echipă.</p> <p>5) Examinarea criteriilor de evaluare a comportamentului (în raport cu activitatea profesională).*</p> <p>6) Elaborarea unor teme de proiecte individuale sau de echipă: de la intenție la evaluare.</p> <p>7) Structurarea și formularea sarcinilor pentru completarea unui portofoliu de evaluare și de prezentare*.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluarea comportamentului în proiectele individuale. • Structurarea și formularea sarcinilor pentru portofoliu. • Evaluarea externă a portofoliului.* • Întrebări și răspunsuri vs portofoliu. • Lecții-model cu aplicarea tehnicilor: <i>Grefa metaforică, SMPR, Chat, Șvaițer, Studiu de caz, Harta empatiei, Iarmarocul de idei, RAI, Freewriting, 6 Pălării, Graficul T, Joc de rol, Discuție ghidată ș.a.</i>
---	---

V. COMPETENȚE GENERALE ȘI COMPETENȚE SPECIFICE

Capacitatea de a proiecta și realiza activități educaționale

- Să-și proiecteze demersul didactic luând în calcul recomandările didacticii generale, în speță ale docimologiei;
- Să aplice noțiunile inerente evaluării de produs și evaluării de proces;
- Să varieze modalitățile de abordare a sarcinii în baza standardelor de formare profesională*;
- Să elaboreze algoritmi pentru ghidarea elevilor în realizarea pieselor de portofoliu;
- Să respecte principiile și recomandările științifice pentru învățarea și evaluarea prin proiecte.

Abilități analitice și predictive în managementul comunității de instruire

- Să estimeze starea de lucruri în comunitatea de instruire și să aplice strategiile adecvate pentru desfășurarea învățării prin colaborare și prin cooperare, a evaluării reciproce;
- Să racordeze piesele de portofoliu vizate de curriculum la sarcinile de învățare și oportunitățile de evaluare;
- Să analizeze rezultatele elevilor, să observe și să monitorizeze progresul școlar individual;
- Să proiecteze activități de ratrapare pentru elevii aflați în dificultate.

Abilități de comunicare didactică

- Să aplice diverse modele comportamentale, în raport cu educația pentru o societate deschisă, prin descătușarea personalității antrenate în activitatea didactică, prin promovarea toleranței față de capacitățile, abilitățile și motivația diferită a elevilor;
- Să implice plinar și echitabil cele trei coduri de comunicare didactică – verbal, iconic, practic – în procesul de predare-învățare-evaluare;
- Să promoveze, prin propriul model și prin activități de învățare, comunicarea corectă, cu utilizarea terminologiei specifice domeniului în limba se instruire;
- Să contribuie la înțelegerea impactului abilităților de monitorizare a propriului progres asupra reușitei și succesului personal și profesional* al fiecărui elev;
- Să dezvolte receptivitatea elevilor la feedback.

VI. SUGESTII METODOLOGICE

Interesul cadrelor didactice pentru aplicarea unor strategii, metode, tehnici, procedee de predare-învățare-evaluare este dictat de dorința de a spori motivația școlară și de a le asigura copiilor un viitor prosper datorat educației, orice domeniu ar alege. Or, această perspectivă nu este posibilă fără deprinderea de a învăța și a munci pe cont propriu, cu resursele intelectuale formate pe băncile instituțiilor de învățământ. În acest sens, experiența masiv popularizată a unor sisteme de învățământ de a-i obișnui pe elevi să lucreze singuri, ghidați și călăuziți îndeaproape de pedagogi, în vederea rezolvării unor cazuri, elaborării unor produse de portofoliu sau studierii unor probleme prin metoda proiectului ne sunt de ajutor în conceptualizarea demersului didactic formator, adresat cursanților înscriși la acest program.

Cultivarea viziunii holistice asupra portofoliului, completat cu piese care formează și valorifică competențele de toate nivelurile, și asupra proiectului, care, la rândul-i, se poate materializa într-o gamă de produse acceptabile și evaluabile, îi va permite cadrului didactic să identifice, în propriul demers, momentele cele mai potrivite și sarcinile cele mai adecvate pentru finalitățile disciplinei pe care o predă. La fel de important este să se exploreze la maximum potențialul inter-, pluri-, multi- și transdisciplinar al instruirii pe module sau pe unități de învățare, în special prin colaborarea cadrelor didactice și dirijarea procesului la nivel de instituție.

Programul de formare va valorifica, pe palierul conținuturilor, cele mai noi recomandări ale docimologiei și cele mai mediatizate succese ale școlilor de performanță, dar fiecare dintre formabili va fi liber să realizeze atât transferul, cât și adaptarea metodologiei încetățenite, dând dovadă de suficientă flexibilitate și creativitate didactică, pentru a-și orienta demersul didactic după busola curriculumului aprobat.

VII. SUGESTII DE EVALUARE

Condiții de evaluare și certificare

Cursul prevede evaluări intermediare (reflecții despre succese și probleme în aplicarea portofoliului și proiectului la începutul trainingului II și III) și o evaluare finală prin prezentare multimedia individuală, desfășurată peste 4-6 săptămâni de la încheierea formării, în cadrul căreia profesorii își vor generaliza experiența și vor răspunde la eventualele întrebări ale colegilor și formatorilor. Produsele evaluabile vor fi apreciate în planul corectitudinii didactice, dar și al profunzimii abordării instrumentului respectiv.

Certificarea va fi validă atunci când profesorul-cursant va face dovada nu doar a asimilării strategiei de aplicare a acestor instrumente, la nivel de cunoștințe, fie și temeinice, ci va putea explica schimbarea care se produce în conceptualizarea învățării și evaluării.

VIII. SURSE BIBLIOGRAFICE

- 1) Beadle, Phil. *Cum să predai. Strategii didactice*. București: Didactica Publishing House, 2019. ISBN 978-606-683-979-2. 260 p.
- 2) Beard, Alex. *Născuți pentru a învăța*. București: Publica, 2019. ISBN 978-606-722-340-8. 466 p.
- 3) Bocoș, Mușata-Dacia. *Instruirea interactivă: repere axiologice și metodologice*. Iași: Polirom, 2013. ISBN 978-973-46-3248-0. 470 p.

- 4) Cartaleanu, Tatiana; Cosovan, Olga. *Proiectul și portofoliul în formarea competenței de gândire critică*. Chișinău: Centrul Educațional Pro Didactica, 2021. ISBN 978-9975-87-790-9. 116 p.
- 5) Cartaleanu, Tatiana; Cosovan, Olga; Zgardan-Crudu, Aliona. *Proiectele interdisciplinare ca instrument de învățare și de evaluare*. Chișinău: S. n., 2019. ISBN 978-9975-134-79-8. 124 p.
- 6) Cerghit, Ioan. *Sisteme de instruire alternative și complementare: structuri, stiluri și strategii*. București: Aramis Print, 2002. ISBN 973-85939-4-8. 320 p.
- 7) *Competența acțional-strategică?! Coord. Viorica Goraș-Postică*. Chișinău: Centrul Educațional „Pro Didactica”, 2012. ISBN 978-9975-4125-5-1. 152 p.
- 8) Fisher, Douglas et al. *50 de metode de instruire pentru a facilita înțelegerea unui text*. Iași: Polirom, 2021. ISBN 978-973-46-8632-2. 198 p.
- 9) Gordon, Thomas. *Profesorul eficient*. București: Trei, 2011. ISBN 978-973-707-566-6. 376 p.
- 10) Lemov, Doug. *Cum să predai ca un campion 2.0: 62 de tehnici pentru a le deschide elevilor calea către facultate*. București: Trei, 2021. ISBN 978-606-40-0661-5. 438 p.
- 11) Lucas, Bill; Spenser, Ellen. *Predarea gândirii creative: dezvoltarea elevilor și studenților care generează idei și gândesc critic*. București: Didactica Publishing House, 2020. ISBN 978-606-048-217-8. 204 p.
- 12) Minder, Michel. *Didactica funcțională, obiective, strategii, evaluare*. Chișinău: Cartier, 2003. ISBN 9975-79-39-1. 360 p.
- 13) Pânișoară, Georgeta (coord.). *Psihologia învățării. Cum învață copiii și adulții*. Iași: Polirom, 2019. ISBN 978-973-46-7725-2. 296 p.
- 14) *Proiectul: proces de învățare, produs evaluabil*. Chișinău: Centrul Educațional Pro Didactica, 2018. ISBN 978-9975-3177-2-6. 112 p.
- 15) Sclifos, Lia; Goraș-Postică, Viorica; Cosovan, Olga; Cartaleanu Tatiana; Beznițchi, Lidia; Copăceanu, Roman. *O competență-cheie: a învăța să înveți. Ghid metodologic*. Chișinău: Centrul Educațional „Pro Didactica”, 2010. ISBN 978-9975-4125-0-6. 136 p.
- 16) Stolovitch, Harold D. et al. *Formarea prin transformare: dincolo de prelegeri*. București: Trei, 2017. ISBN 978-606-40-0290-7. 430 p.
- 17) Ulrich, Cătălina. *Învățarea prin proiecte: ghid pentru profesori*. Iași: Polirom, 2016. ISBN 978-973-46-6240-1. 278 p.
- 18) Walker, Timoty D. *Să predăm ca în Finlanda: 33 de strategii simple pentru lecții pline de bună-dispoziție*. București: Trei, 2018. ISBN 978-606-40-0370-6. 376 p.

Proiectele activităților

Modulul I. Portofoliul în rețeaua instrumentelor de evaluare

	Ziua I	Ziua II	Ziua III
I.	Formarea comunității dinamice de instruire.	Piese de portofoliu <i>versus</i> instruirea modulară/pe unități de învățare.	Criterii de evaluare a diferitelor produse de portofoliu.
II.	Tipuri de portofolii. Structura portofoliului.	Soluționarea problemelor complexe în diferite tipuri de portofolii.	Strategii de evaluare a portofoliului.
III.	Argumentarea necesității aplicării portofoliului în instruire.	Portofoliul profesorului.	Referențialul de evaluare pentru portofoliu.

Modulul II. Proiectul ca metodă de învățare și de evaluare

	Ziua I	Ziua II	Ziua III
I.	Sesiune de follow-up.	Tipologia proiectelor.	Finalități ale proiectelor de echipă.
II.	Proiectul ca formator de competențe.	Pași de urmat în proiectul de învățare.	Competența de comunicare versus proiectul elaborat de elev.
III.	Piese de portofoliu ca produse rezultate din proiectul individual.	Strategii ale metodei proiectului.	Dezvoltarea creativității prin proiecte.

Modulul III Trama formării competențelor-cheie și a competențelor profesionale

	Ziua I	Ziua II	Ziua III
I.	Sesiune de follow-up.	Proiectul: aspecte de evaluat.	Evaluarea comportamentului în proiectele individuale.
II.	Trama formării competențelor-cheie/competențelor profesionale.	Structurarea și formularea sarcinilor pentru portofoliu.	Evaluarea reciprocă și autoevaluarea produselor în proiectele de echipă.
III.	Stiluri de învățare.	Evaluarea portofoliului: criterii, grile, bareme, scheme de notare.	Evaluarea trainingului.